

Особистісно-орієнтований підхід при організації дистанційного навчання студентів

О. Г. Швець^{1*}, Н. Г. Осьмук², Ю. В. Ліцман³

¹Сумський національний аграрний університет, Суми, Україна

²Сумській державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка, Суми, Україна

³Сумській державний університет, Суми, Україна

*Corresponding author. E-mail: olgvasenko@gmail.com

Paper received 04.12.20; Accepted for publication 18.12.20.

<https://doi.org/10.31174/SEND-HS2020-242VIII42-12>

Анотація. У дослідженні висвітлено теоретичні основи організації дистанційного навчання за допомогою освітньої платформи Moodle та соціальної мережі Edmodo. Звернуто увагу на можливості вказаних ресурсів щодо забезпечення студентоцентрованого навчання. На основі власного досвіду розкрито переваги кожної з платформ у забезпеченні варіативності шляхів пізнавального процесу, організації формального і неформального спілкування, підтримки й супроводу студентів у процесі навчання, підвищення мотивації до навчання.

Ключові слова: дистанційне навчання студентів, особистісно-орієнтований підхід у навчанні студентів закладів вищої освіти, освітня платформа Moodle, соціальна мережа Edmodo.

Вступ. Поширення цифрових інформаційних технологій, суттєві зміни в розвитку суспільства ставлять виклики перед системою освіти. Оскільки мінливе середовище провокує різницю в способі мислення та навчання студентів, існує необхідність перейти до студентоцентрованого підходу, який заохочує автентичне, відповідальне, значуще, активне та цілеспрямоване навчання. Працюючи над визначенням нових орієнтирів для освіти майбутнього Директорат освіти OECD (*Organisation for Economic Co-operation and Development*) розробив Learning Compass 2030. Він забезпечує орієнтацію на майбутнє, до якого ми прагнемо: індивідуальний та колективний добробут. У роботі підкреслено, що викладачі, які є спеціалістами з оцінювання, агентами змін та організаторами зворотного зв'язку, матимуть найбільший вплив на досягнення учнів у майбутньому. В сучасних умовах «симбіоз» між вчителями та інформаційними технологіями набуває все більшого значення. Включення технологічних інновацій в освітній процес дозволяє викладачам здійснювати інноваційні процеси в педагогіці, які заохочують співпрацю, співтворчість та персоналізоване навчання [1].

Огляд публікацій за темою. Все більше науковців піддруктям сучасної освіти визнають особистісно-орієнтований підхід. Відзначається, що він сприяє самостійній та активній діяльності здобувачів освіти, їх адаптації до мінливих умов життя, досягненню соціальної взаємодії та самовдосконалення. Сутнісні ознаки особистісно орієнтованого навчання передбачають перенесення ціннісної ваги з необхідних стандартизованих знань, умінь, навичок однакових для всіх, на особистісні досягнення пізнавальної діяльності кожного суб'єкта процесу навчання. Провідною стратегією особистісно зорієнтованого навчання в сучасних умовах є формування компетентностей студента з урахуванням його власних інтересів і можливостей.

Питаннями особистісно орієнтованого та діяльного підходів до навчання та виховання займалися І. Бех, Є. Бондаревська, О. Вишневський, Я. Гальперін, Г. Дорофєєв, О. Дубасенюк, О. Коберник, О. Савченко, Л. Петерсон,

Г. Щедровицький. Ідеї створення та розвитку персонального навчального середовища висвітлюються у працях К. Бугайчук, В. Кухаренка, І. Травкіна, Б. Ярмахова.

Розуміння студента як головної дійової фігури освітнього процесу покладено в основу досліджень І. Якиманської [2], у яких серед вихідних положень виділено: необхідність забезпечення розвитку і саморозвитку особистості за рахунок варіативності, тобто можливості вибору студентом предметного матеріалу його виду та форми. С. Подмазін вбачає мету особистісно-орієнтованого навчання в розвитку механізмів самореалізації, саморозвитку, адаптації, саморегуляції, самозахисту, самовиховання, що є необхідним для становлення особистості [3, с.142].

Різну логіку щодо шляхів забезпечення особистісно орієнтованого навчання демонструють його різновиди, зокрема: диференційоване навчання, індивідуалізоване навчання, евристичне навчання, когнітивне навчання. Реалізація особистісно орієнтованої концепції навчання й виховання у процесі підготовки майбутнього фахівця передбачає використання технології групового навчання; навчання як дослідження; технології проектного навчання тощо [4].

Цілком логічною в цьому контексті постає ідея розробки індивідуальної освітньої траєкторії з кожним і для кожного студента. Індивідуальна освітня траєкторія розглядається сучасними науковцями (С. Вдовіна, Г. Клімов, Т. Коростіянєць, О. Лойтаренко, А. Хуторський) як персональний шлях реалізації особистісного потенціалу кожного студента в освіті. Реалізація цього потенціалу передбачає врахування організаційно-діяльнісних, пізнавальних, творчих і інших особливостей особистості в процесі формування власної індивідуальної траєкторії. Шлях досягнення власних освітніх цілей, що відповідає здібностям, можливостям, мотивації, інтересам особистості в умовах підтримки, координації, організації, консультуванні з боку педагогів як раз і забезпечує досягнення мети індивідуальної освітньої траєкторії [5]. Особистісно-орієнтований підхід переносить акцент у навчальному процесі з навчання (передача знань) на учіння (навчальна діяльність студента).

Мета: теоретичне обґрунтування та узагальнення практичного досвіду авторів щодо застосування освітніх платформ Moodle і Edmodo для реалізації завдань особистісно-орієнтованого навчання студентів.

Матеріали та методи. Для реалізації мети авторами використано такі методи дослідження: теоретичні – загальнонаукові (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація) та конкретно

наукові (метод термінологічного аналізу, за допомогою якого розкрито сутність провідних понять дослідження; метод структурно-логічного аналізу та порівняння, що дали змогу виявити особливості

використання функціоналу освітніх платформ Moodle та Edmodo в реалізації завдань особистісного навчання).

Результати та їх обговорення. Світові та вітчизняні педагоги докладають значних зусиль для створення ефективного навчального середовища, що забезпечить розвиток кожної особистості. Так, у дослідженні М. Weimer виділено п'ять напрямків (співвідношення сил у класі, наповнення змісту курсу, роль викладача і студента, відповідальність за навчання, мета та процеси оцінювання), які треба вдосконалити (змінити) для створення студент-центрованого навчання [6]. Розвиток цих ідей відображений також в публікації G. Wright [7]. Подальші дослідження педагогів-практиків стосуються рекомендацій по створенню студент-орієнтованого навчального середовища Student-Centered Learning Environments (SCLE) для середньої [8] та вищої освіти [9,10,11]. SCLEs розглядаються як середовище для навчання, що дозволяють студентам задовольняти унікальні навчальні інтереси та потреби, відповідати офіційним освітнім вимогам, а також взаємодіяти зі знаннями, ресурсами, інструментами чи людьми для того, щоб вчитися [11]. В документі відмічається, що SCLE, спонукає студентів стати незалежними і, зрештою, відповідати за власну освіту [8]. На думку W. Rayens та A. Ellis «наша мета для студент-орієнтованого навчання – змінити мислення студента з «орендаря» на «власника». У класі орендарів «винаймають» знання, які підготував для них викладач. У класі «власників» студенти усвідомлюють свою відповідальність за пошук, засвоєння і збереження знань. Робота викладача полягає в створенні відповідного середовища» [9, с. 92].

Таким чином, при особистісно-орієнтованому навчанні центральною фігурою освітнього процесу є не вчитель, як основне джерело та передавач знань, а студент, який перестає пасивно сприймати та запам'ятовувати навчальну інформацію, і є активним учасником освітнього процесу, виступаючи повноцінним суб'єктом відносини в освіті, що бере частину відповідальності за навчання [12].

Одним із принципів студент-центрованого навчання є розвиток знань учнів через спілкування, критичне мислення та вирішення проблем. Відповідно змінюється і роль учителя: він створює умови для того, щоб у студента була можливість працювати зі своїм досвідом, розвивати комунікативні та організаторські здібності, планувати науково-дослідницьку діяльність, приймати рішення та нести за них відповідальність, адаптувати освітні цілі під особисті якості, активізувати і стимулювати процес індивідуального прогресу

освіти [13]. Роль викладача змінюється від традиційного «джерела знань» до тренера та консультанта.

Сьогодні стало тим організаційно-методичним перехрестям, де зустрілися й акумулювалися проблеми реалізації особистісно орієнтованого навчання через індивідуальну освітню траєкторію студента в умовах вимушеної масової дистанційної освіти. Її реалізація потребує використання спеціальних організаційних засобів, в якості яких можуть бути використані портали або спеціалізовані освітні платформи. Серед існуючої різноманітності таких платформ ми обрали найбільш популярні серед українських освітян та використали їх під час викладання дисциплін хімічного та гуманітарного циклів.

Найбільш поширеною платформою для організації дистанційного навчання за академічними планами вищої школи в Україні є Moodle (Modular Object Oriented Distance Learning Environment) яка є системою управління навчальним контентом і дозволяє змодельовувати віртуальне освітнє середовище зі всіма його обов'язковими складовими.

Дана платформа передбачає активну позицію студента в навчальному процесі по створенню власної бази знань й умінь за допомогою широкого спектру джерел та інструментів. В їх якості виступають освітні ресурси (веб-сторінки, текстові сторінки, дописи, посилання на файли), що дозволяють використовувати різноманітні засоби навчання (текстові документи, відеоматеріали, аудіофайли, різні типи зображень тощо).

Особливого значення в навчальному середовищі Moodle набуває можливість організації активного й пізнавального спілкування (ресурси «Форум», «Чат»). Так, за допомогою «Форуму» і, зокрема, опції «Просте обговорення» організовується колективне спілкування з певної теми чи завдання, проблемного питання для всіх учасників за умови «підписки всіх». Якщо ж студент хоче обговорити власну проблему, це можна зробити через опцію «Стандартний загальний форум». Ресурс «Чат» дозволяє підтримувати синхронне онлайн спілкування всіх учасників на будь-яку тему. Надзвичайно корисним є збереження сесій чатів, що дозволяють студентам, які не мали можливості долучитися до онлайн розмови, бути в курсі справ і, у такий спосіб, не випадати із загального руху чи новин. За для термінового повідомлення всіх студентів про зміни або важливу поточну інформацію в організації навчання та його складових існує ресурс «Новини курсу».

Зворотній зв'язок – необхідний елемент супроводу під час здійснення індивідуальної траєкторії навчання, оскільки саме завдяки йому й формується у студента його власна пізнавальна стратегія. Тому вважаємо важливими можливості Moodle в організації зворотнього зв'язку за допомогою надання коментарів і відгуків до виконаних завдань (у вигляді текстових відгуків або навіть окремих файлів із детальним роз'ясненням), спільного обговорення, відкритого чи анонімного оцінювання робіт одногрупників (ресурси «Завдання», «Семинар»).

Для формування індивідуальних освітніх траєкторій Moodle також пропонує:

засоби формування траєкторії навчання за рахунок

накладання певних обмежень на навчальні елементи: відстеження виконання (перегляд, вивчення) елементу курсу та рівня оцінки для контролюючих заходів;

засоби, що дозволяють реалізувати багатоваріантність надання навчальної інформації в межах єдиного електронного курсу (наприклад, формування для кожної академічної групи студентів власного профілю представлення навчального матеріалу, створення ресурсів з додатковими можливостями опрацювання матеріалу для студентів із слабкою підготовкою; створення багаторівневих тестів та індивідуальних завдань тощо).

Також реалізації особистісно-орієнтованого підходу сприяють ресурси, що забезпечують варіативну подачу навчального матеріалу: за тижнями навчання, темами курсу, у формі форуму тощо; навчання в групах, що відповідають академічним; фіксація активності й успішності студентів у електронному журналі; наявність особистих кабінетів; система нагадувань про дедлайн; можливість перевизначення користувачів у разі виникнення непередбачуваних обставин, тощо.

Як свідчить досвід, за рахунок асинхронності, простоти користування, інформативності, доступності студенти позитивно оцінюють навчання за допомогою Moodle. Якщо раніше Moodle переважно використовувався для організації дистанційного навчання студентів заочної форми навчання, то в сучасних умовах він модернізується в напрямку організації навчального структурованого, формалізованого, керованого освітнього простору, що може бути альтернативою чи самостійною частиною традиційного навчання.

В якості дієвого інструменту реалізації неформальної освіти використовуються соціальні мережі (Facebook, YouTube, WhatsApp, Instagram, Twitter, Pinterest). Особливо цікавою, на наш погляд, є **Edmodo**. Ця освітня соціальна мережа безкоштовно поєднує викладачів і студентів і є безпечним середовищем (закрите від зовнішнього впливу, спілкуються безпосередньо учасники освітнього процесу, відсутня реклама) з простою реєстрацією (викладач створює клас і студенти входять до нього за кодом) та доступом на будь-якому девайсі.

Платформа дозволяє здійснювати особистісно-орієнтоване навчання за рахунок можливості:

- 1) розміщувати інформацію доступну як всім учасникам, так і в приватних повідомленнях;
- 2) створювати та проводити тестування. Тестові завдання передбачають різні типи відповіді і можуть створюватись як для всіх, так і індивідуально;
- 3) проводити аналіз успішності студентів, визначаючи відсоткову статистику їх навчальної діяльності

у вигляді середнього арифметичного всіх робіт, роздавати бейджі-нагороди тощо;

4) створювати цифрові бібліотеки і завантажувати зображення, аудіо та відео файли. У сховищі Edmodo є функція синхронізації з документами Google. Ця опція надає можливість ділитися надбаннями із викладачем чи однокурсниками;

5) планувати події, використовуючи Edmodo-planner.

Досвід використання платформи Edmodo для організації дистанційного навчання студентів дозволяє виділити такі переваги: доступність і легкість, що забезпечується можливістю обирати місце і час для навчання; організація командної, партнерської роботи та зворотного зв'язку різного типу й формату; контроль навчальних досягнень із можливістю їх самоаналізу та аналізу викладачем; розвиток у студентів навичок тайм-менеджменту.

Висновки. Провідним завданням освіти на сучасному етапі є створення навчального середовища, яке б, з одного боку відповідало запитам і можливостям постінформаційного суспільства, а з іншого – забезпечувало особистісно-орієнтований підхід до організації процесу навчання майбутнього фахівця. Навчання, що відповідало б здібностям, можливостям, мотивації та інтересам кожної особистості.

У сучасних умовах масової організації дистанційного навчання таким вимогам, на нашу думку, відповідає навчальне академічне середовище, організоване на платформі Moodle. Практика його використання свідчить про значний потенціал реалізації студент-центрованого навчання за рахунок активної індивідуальної навчальної позиції студента, що забезпечується доступністю різноманітних ресурсів: веб-сторінок, текстових сторінок, дописів, посилання на файли тощо; організацію активного й пізнавального спілкування за допомогою новин курсу, форумів та чату; організацію зворотнього зв'язку у завданнях та семінарах.

В умовах, коли Moodle є більш офіційною платформою академічного навчання, з контролем не тільки студентів, а і викладачів, більш неформальне пізнавальне середовище можна доповнити використовуючи функціонал соціальної мережі Edmodo. Її студент-центрований потенціал полягає в можливості загальних і приватних завдань; опитувань і тестувань; ведення індивідуальної статистики успіху; і, найголовніше, на нашу думку, постійної підтримки мотивації до навчання через різні види заохочень та віртуальних нагород, що значно впливають на задоволення від спілкування з викладачем та участі у навчальному процесі загалом.

ЛІТЕРАТУРА

1. OECD Future of Education and Skills 2030. [Online]. Available: <https://www.oecd.org/education/2030-project/> Accessed on: May 16, 2020ft
2. Якиманська І.С. Особистісно-орієнтована система навчання, *Завуч (Перше вересня)*, № 7, с.2, 1999.
3. Подмазин С.И. Личностно-ориентированное образование: Социально-философское исследование. Запорожье: Прогрес, 2000.
4. Пехота О.М., Старева А.М. *Особистісно-орієнтоване навчання: підготовка вчителя*: Монографія. – 2-е вид. доп. та перероб. – Миколаїв: Вид-во «Іларіон», 2007.
5. Старева А. М. Особистісно орієнтована професійно-педагогічна підготовка як основа формування готовності майбутнього вчителя історії до реалізації особистісно орієнтованого навчання. Режим доступу: www.lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/.../24-11-18pdf.
6. M. Weimer. *Learner-Centered Teaching: Five Key Changes to Practice*, JosseyBass, San Francisco, CA, 2004.
7. Gloria Brown Wright «Student-Centered Learning in Higher Education» *International Journal of Teaching and Learning*

in *Higher Education*, vol. 23, n. 3, pp. 92-97, 2011.

8. Paul Bogdan Student-Centered Learning Environments: How and Why [Online]. Available: <https://www.elesapiens.com/blog/visual-techniques-for-learning-to-learn/>
9. William Rayens, Amanda Ellis «Creating a Student-Centered Learning Environment Online» *Journal of Statistics Education*, vol. 26, issue 2, pp. 92-102, 2018.
10. L.B. Byrne «Learner-Centered Teaching for Environmental and Sustainability Studies» in *Learner-Centered Teaching Activities for Environmental and Sustainability Studies*, Springer, 2016, pp. 1-28.

11. Crina Damsa, Thomas de Lange «Student-centered learning environments in higher education. From conceptualization to design», UNIPED, pp. 9-26, 2019 [Online]. Available: <https://bit.ly/3gefIUJ>
12. O'Neil, G., & McMahon, T. (2005). Student-centered learning: What does it mean for students and lecturers? In G. O'Neil, S. Moore, B. McMullin (Eds.), *Emerging Issues in the Practice of University Learning and Teaching* (pp. 27–36). Dublin, Ireland: AISHE (eng).
13. Morrison, C. D. (2014). From «sage on the stage» to «guide on the side»: A good start. *International Journal for Scholarship of Teaching and Learning*, 8 (1), 1–15.

REFERENCES

1. OECD Future of Education and Skills 2030. [Online]. Available: <https://www.oecd.org/education/2030-project/> Accessed on: May 16, 2020fr
2. Yakimanska I.S. (1999). Personality-oriented system of education, *Head teacher* (September 1), № 7, p.2. 3. Podmazin S.I. (2000). Personality-oriented education: Socio-philosophical research. Zaporozhye: Prosvita. 4. Piekhota O.M., Stareva A.M. (2007). Personality-oriented learning: teacher training: Monograph. - 2nd type. ext. and processing. - Mykolaiv: Hilarion Publishing House.
5. Stareva A. M. Personally oriented vocational-pedagogical preparation as the basis for forming the readiness of the future teacher of history to the implementation of personality-oriented learning. About MAS. Retrieved from: lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/.../24-11-18pdf.6. M. Weimer. *Learner-Centered Teaching: Five Key Changes to Practice*, JosseyBass, San Francisco, CA, 2004.

Personality-oriented approach in the organization of distance learning of students

O. H. Shvets, N. H. Osmuk, Yu. V. Litsman

Abstract. The highlights of theoretical foundations of the organization of distance learning using the educational platform Moodle and the social network Edmodo are covered in the research. Attention is paid to the possibilities of these resources to provide student-centered learning. On the basis of the authors' own experience, the advantages of each of the platforms are revealed in ensuring the variability of the paths of the cognitive process, organizing formal and informal communication, supporting and accompanying students in the learning process, increasing motivation for learning.

Keywords: distance learning of students, student-centered learning approach in teaching students of higher education institutions, education platform Moodle, social framing Edmodo.